ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

('Ιωάννου ΙΖ', 1—19)

ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Τί διδάσκει ἡμᾶς ἡ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ Πάθους προσευχὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διατὶ κατὰ τὴν σήμερον ἀναγινώσκεται ἡ ταύτην διαλαμβάνουσα εὐαγγελικὴ περικοπή. Ἀποδεικτικὴ εἶναι τῆς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος καὶ τύπος τῆς ἀληθοῦς καὶ εὐπροσδέκτου εἰς τὸν Θεὸν προσευχῆς.

ΑΡΕΙΟΣ ὁ βλάσφημος αἱρεσιάρχης, ὁ ἐκ τῆς Λιβύης καταγόμενος καὶ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας πρωτοπρεσβύτερος, μετὰ ἔτη τριακόσια εἴκοσι καὶ ἓν ἀπὸ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος ἤρχισε νὰ σπείρῃ εἰς τῶν πιστῶν τὰς καρδίας τῶν αἱρετικῶν καὶ βλασφήμων αὐτοῦ δογμάτων τὰ ὀλέθρια καὶ θανατηφόρα ζιζάνια. Κτίσμα καὶ οὐχὶ Θεὸν ἀληθινὸν ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ ἔλεγεν ὁ θεοστυγὴς τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγον καὶ Σωτῆρα καὶ Κύριον. Ἐπειδὴ δὲ ἐξηπλοῦτο καὶ ηὔξανεν ἡ Ἀρειανικὴ πλάνη καὶ φθοροποιὸς αἵρεσις, ζήλῳ Θεοῦ κινούμενος ὁ πρῶτος τῶν χριστιανῶν βασιλεύς, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ὁ ἰσαπόστολος, ἐκ πάσης τῆς οἰκουμένης ἐκάλεσε τοὺς ποιμένας τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ διδασκάλους πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν κινδυνευόντων εὐσεβῶν δογμάτων καὶ στερέωσιν τῆς ἀληθινῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως.

Συνήχθησαν λοιπὸν ἐν τῇ λαμπρᾷ πόλει τῶν Νικαέων τριακόσιοι δέκα καὶ ὀκτὼ Πατέρες, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπῆρχον καὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ διάκονοι καὶ μοναστοί, τῶν δὲ ἀρχιερέων τινὲς μὲν ἦσαν ὁμολογηταὶ τῆς πίστεως καὶ ἐβάσταζον τὰ στίγματα τοῦ Κυρίου, δηλαδὴ τὰς ἀπὸ τῶν τυράννων πληγάς, ἐν τῷ σώματι αὐτῶν, καθὼς ὁ Ἡρακλείας Ποτάμων, καὶ ὁ Θηβαΐδος Παφνούτιος, καὶ ὁ Νεοκαισαρείας Παῦλος, καὶ ὁ Ἀντιοχείας Εὐστάθιος· τινὲς δὲ θαυματουργοὶ ἦσαν καὶ σημειοφόροι, καθὼς ὁ Σπυρίδων τῆς Τριμυθοῦντος, καὶ ὁ Νισίβης Ἰάκωβος· οἱ δὲ λοιποὶ ἄνδρες ἦσαν θεοφιλεῖς καὶ σεβάσμιοι, τῶν θείων Γραφῶν διδάσκαλοι, καὶ τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων ἐπιστήμονες. Αὐτοί, σύνοδον συγκροτήσαντες, ἅπαντες μὲ ἓν στόμα καὶ μὲ μίαν φωνὴν τὸν μὲν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ

ἀνεκήρυξαν καὶ Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, τὸ ἅγιον τῆς πίστεως Σύμβολον συγγράψαντες, τὸν δὲ δυσσεβῆ καὶ κακόδοξον Ἄρειον καθήρεσαν, ἀναθεματίσαντες αὐτόν τε καὶ τὰ βλάσφημα αὐτοῦ φρονήματα.

Τούτους τοὺς θείους Πατέρας, κήρυκας τῆς πίστεως μετὰ τοὺς θεηγόρους Ἀποστόλους γνωρίζουσα ἡ τοῦ Χριστοῦ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ διδασκάλους τῶν ἀληθινῶν δογμάτων καὶ εὐεργέτας καὶ σωτῆρας τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὥρισεν ἵνα κατὰ πᾶν ἔτος τὴν μνήμην τῆς αὐτῆς συνάξεως, ἥτις λέγεται πρώτη οἰκουμενικὴ σύνοδος, εὐλαβῶς ἑορτάζωμεν εἰς δόξαν καὶ εὐχαριστίαν τοῦ Θεοῦ, εἰς ἔπαινον καὶ τιμὴν αὐτῶν, καὶ εἰς στερέωσιν τῆς ἀληθινῆς πίστεως, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ οἱ θεόπνευστοι, ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἁγίων Γραφῶν στηριχθέντες, ἀνεκήρυξαν καὶ ἐδίδαξαν.

Καὶ τὸ σημερινὸν Εὐαγγέλιον διὰ τοῦτο ἀνεγνώσθη, ἐπειδὴ περιέχει τὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προσευχὴν καὶ δέησιν. Ἐγνώρισε δὲ ὁ κόσμος ὅτι ἡ δέησις αὕτη εἰσηκούσθη, βλέπων πρῶτον, μετὰ τῶν Ἀποστόλων τὸ πολίτευμα, τούτων τῶν θείων Πατέρων τὸ παράδειγμα· διότι καὶ αὐτοί, μαθηταὶ γενόμενοι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐτήρησαν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, παρέλαβον καὶ αὐτοὶ τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐγνώρισαν καὶ ἐπίστευσαν ὅτι παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐγεννήθη ὁ Υἱός, καὶ ἐστάλη εἰς τὸν κόσμον· καὶ αὐτοὶ μετὰ τοὺς Ἀποστόλους, μίαν καρδίαν ἔχοντες καὶ μίαν γνώμην, Υἱὸν Θεοῦ κατὰ φύσιν ἐκήρυξαν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ὁμοφώνως ἐδίδαξαν τῆς εὐσεβείας τὸ μέγα μυστήριον. Ἡ προσευχὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ εἶναι πλήρης θεολογίας, εἶναι κανὼν καὶ τύπος τῆς ἀληθινῆς καὶ εὐπροσδέκτου εἰς τὸν Θεὸν προσευχῆς. Ταύτης τὴν ἐξήγησιν ἀκούσατε, ἵνα θησαυρίσητε τὸν ἐπουράνιον τῆς ἀρετῆς θησαυρόν.

Εὐαγγέλιον

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπάρας ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπε· Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν Υἱόν, ἵνα καὶ ὁ Υἱός σου δοξάσῃ σε. Καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν. Ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ ἔργον ἐτελείωσα ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω. Καὶ νῦν δόξασόν με σύ, Πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον, πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί. Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις. Οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου, σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι. Νῦν ἔγνωκαν, ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι, παρὰ σοῦ ἐστιν· ὅτι τὰ ῥήματα, ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς· καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς, ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν, ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσι. Καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. Καὶ

οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσί· καὶ ἐγὼ πρὸς σὲ ἔρχομαι. Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς. Ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου· οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰμὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ Γραφὴ πληρωθῇ. Νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς.

* * *

ΕΠΕΙΔΗ ὅσα ἔπραξεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἔπραξεν αὐτά, ἵνα ἡμεῖς τύπον καὶ ὑπογραμμὸν ἔχοντες ἕκαστον ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀκολουθῶμεν «τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ» (Α΄ Πέτρ. β΄, 21), διὰ τοῦτο καὶ ἡ προσευχὴ αὐτοῦ ἡ σήμερον ἀναγνωσθεῖσα, τύπος εἶναι τῆς προσευχῆς ἡμῶν καὶ ὑπογραμμὸς καὶ παράδειγμα τέλειον καὶ ἅγιον. Ἐὰν στοχασθῇς ταύτην τὴν προσευχὴν αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ὡς ἄνθρωπος προσέφερε πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα αὐτοῦ, βλέπεις τρία πράγματα· ***δοξολογίαν, εὐχαριστίαν, δέησιν.*** Ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῆς δοξολογίας, «ἵνα», λέγει, «καὶ ὁ Υἱός σου δοξάσῃ σε» (Ἰωάν. ιζ΄ 1)· ἔπειτα, κηρύττων τὰς τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν εὐεργεσίας, προσφέρει τὴν εὐχαριστίαν, λέγων· «Ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκὸς» (Αὐτ. 2)· μετὰ δὲ ταῦτα ἐπιφέρει τὴν δέησιν ὄχι μόνον ὑπὲρ αὐτοῦ, «καὶ νῦν δόξασόν με σύ, Πάτερ» (Αὐτ. 5), ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ· «ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ» (αὐτ. 9) καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν πιστευόντων εἰς αὐτόν, «οὐ περὶ τούτων δὲ μόνον ἐρωτῶ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευσόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμὲ» (Αὐτ. 20).

Τὰ αὐτὰ δὲ τῆς προσευχῆς εἴδη βλέπομεν καὶ εἰς τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Προφητάνακτος· διότι καὶ αὐτὸς ἄλλοτε μὲν ψάλλων δοξολογεῖ «Αἰνεῖτε τὸ ὄνομα Κυρίου» (Ψαλμ. ρλδ΄, 1), ἄλλοτε δὲ εὐχαριστεῖ· «Ὑψώσω σε, Κύριε, ὅτι ὑπέλαβές με» (Ψαλμ. κθ΄, 1)· καὶ ἄλλοτε παρακαλεῖ· «Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου» (Ψαλμ. ν΄, 1). Κατὰ δὲ τὸ παράδειγμα τῆς προφητικῆς ψαλμῳδίας καὶ τῆς δεσποτικῆς προσευχῆς συνέγραψε καὶ ἡ τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησία πάσας τὰς προσευχὰς αὐτῆς. Καὶ ἡ μὲν πρὸς τὸν Θεὸν δοξολογία καὶ ἡ εὐχαριστία εἶναι χρέος ἀπαραίτητον, ἡ δὲ δέησις εἶναι ἀναγκαία καὶ ἄφευκτος. Ὅταν δὲ ἡμεῖς καὶ τὴν δοξολογίαν καὶ τὴν εὐχαριστίαν καὶ τὰς ἱκεσίας ἡμῶν προσφέρωμεν εἰς τὸν Θεόν, ἤτοι ὅταν προσευχώμεθα, τότε ὄχι μόνον τῆς ψυχῆς τὴν σωτηρίαν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἄλλην ὠφέλειαν κερδαίνομεν.

Τίς ἔστησε τὸν οὐρανὸν ὡς καμάραν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς σου (Ἡσ. μ΄, 22), καὶ τὴν γῆν ὡς βάσιν ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου, καὶ τὴν θάλασσαν ὡς γέφυραν τῆς ἐκ τόπου εἰς τόπον εὐκολωτέρας μεταβάσεώς σου; Τίς ὥρισε τὸν ἥλιον εἰς φωτισμὸν τῆς ἡμέρας, καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας εἰς φώτισμα τῆς νυκτὸς (Γεν. α΄, 4—19) ὡς λαμπάδας ἀναγκαίας πρὸς τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου; τίς ἐξέχεε τὸν ἀέρα πρὸς ἀναπνοήν σου; τίς ἐδημιούργησε

τόσα ζῷα πρὸς ὑπηρεσίαν σου, τόσους καρποὺς πρὸς τροφήν σου, τόσα ἄνθη πρὸς εὐφροσύνην σου; τίς ἐποίησέ σου τὸ σῶμα, καὶ ἔπλασε τὴν ψυχήν σου, καὶ κατέστησέ σε ζῷον λογικὸν πάντων τῶν ἐπιγείων τιμιώτερον; τίς ἔδωκεν εἰς σὲ ὀφθαλμοὺς καὶ βλέπεις, ἀκοὴν καὶ ἀκούεις, στόμα καὶ λαλεῖς, χεῖρας καὶ ἐργάζεσαι, πόδας καὶ περιπατεῖς; τίς ἔδωκε εἰς σὲ νοῦν καὶ συλλογίζεσαι, διακριτικὸν καὶ κρίνεις, φρόνησιν καὶ διευθύνεσαι; τίς «ὑπέταξεν ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου πρόβατα καὶ βόας ἁπάσας, ἔτι δὲ καὶ τὰ κτήνη τοῦ πεδίου, τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης;» (Ψαλμ. η', 7—9). Πόθεν ἔχεις τὴν τροφήν, τὸ ἱμάτιον, τὴν ὑγείαν, τὴν κίνησιν, τὴν ζωήν, τὴν ἀναπνοήν; Ποῖος, Θεὸς ὤν, ἐγένετο ἄνθρωπος, ἵνα καταστήσῃ σε Θεόν, ἔπαθεν εἰς τὴν γῆν, ἵνα ἀναβιβάσῃ σε εἰς τὸν οὐρανόν, ἀπέθανεν ἐπάνω εἰς τὸν σταυρόν, ἵνα ἀναζωοποιήσῃ σε καὶ νὰ χαρίσῃ εἰς σὲ τὴν βασιλείαν τὴν αἰώνιον; Οὐδεὶς ἄλλος εἰμὴ εἷς, ὁ Θεός. Ὅταν ταῦτα συλλογιζώμεθα, ἀδύνατον εἶναι κἂν ὀλίγην, κἂν μικρὰν ἔχωμεν αἴσθησιν, τὸ νὰ μὴ γνωρίσωμεν ὅτι ἄμετρον ἔχομεν χρέος, ἵνα «ἀδιαλείπτως», ὡς λέγει ὁ θεσπέσιος Παῦλος (Α' Θεσσαλ. ε', 17), προσευχόμενοι ψάλλωμεν δοξολογίας, καὶ «ἐν παντὶ» (Αὐτόθ. 18) προσφέρωμεν εὐχαριστηρίους ὕμνους πρὸς τὸν Πανυπεράγαθον δοτῆρα τῶν τοσούτων ἀγαθῶν.

Ἐγνώρισαν τοῦτο τὸ χρέος πάντες οἱ ἀπ' αἰῶνος δίκαιοι· πρῶτον οἱ πρὸ τοῦ νόμου. Ὅθεν πρῶτος ὁ Ἄβελ δοξάζει καὶ εὐχαριστίαν προσφέρει εἰς τὸν Θεόν, «θυσιάσας ἀπὸ τῶν πρωτοτόκων προβάτων αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν στεάτων αὐτῶν» (Γενέσ. δ', 4)· μετὰ τὸν Ἄβελ ὁ Ἐνώς, πλήρης ἐλπίδος, ἐπικαλούμενος τοῦ Θεοῦ τὸ ὄνομα, δοξάζει καὶ εὐχαριστεῖ αὐτῷ (Αὐτ. 26)· μετὰ τὸν Ἐνὼς ὁ Νῶε δοξολογεῖ καὶ εὐχαριστεῖ τὸν Θεὸν προσφέρων εἰς αὐτὸν θυσίαν «ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν πετεινῶν τῶν καθαρῶν» (Αὐτοθ. η', 20). Καὶ ὁ Ἀβραὰμ δέ, εἰς δοξολογίαν καὶ εὐχαριστίαν Θεοῦ οἰκοδομήσας θυσιαστήριον, προσηυχήθη καὶ ἐπεκαλέσθη τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου (Αὐτοθ. ιβ', 8)· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἰσαὰκ ὁ υἱὸς αὐτοῦ (Αὐτ. κσ', 25)· ὁ δὲ Πατριάρχης Ἰακὼβ «ἔστησε στήλην, καὶ ἐπέχεεν ἔλαιον, καὶ ηὔξατο εὐχὴν» (Αὐτοθ. κη', 18).

Ἐπειδὴ δὲ μετὰ ταῦτα ἠμέλησαν οἱ ἄνθρωποι τοῦτο τὸ θεῖον ἔργον, διὰ τοῦτο, ὅτε ὁ Θεός, εἰς τὸ Σινᾶ ὄρος καταβάς, ἔδωκε τοῦ νόμου τὰς πλάκας, τότε ἐνομοθέτησε τὰς διαφόρους θυσίας, τὴν ὁλόκαυτον, τὴν τοῦ σωτηρίου, τὴν περὶ ἁμαρτίας, τὴν τοῦ ἐνδελεχισμοῦ (¹), τὴν περὶ ἀκουσίων, τὴν περὶ ζηλοτυπίας, τὴν περὶ Σαββάτου, τὴν περὶ νουμηνίας· ἔτι δὲ διώρισεν ἵνα προσφέρωσιν αὐτῷ δῶρα, δόματα, καρπώματα. Καὶ ἄλλας μὲν τούτων τῶν θυσιῶν προσέφερον εἰς δοξολογίαν Θεοῦ, ἄλλας δὲ εἰς ἱκεσίαν καὶ δέησιν ὑπὲρ τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν· τὰ δὲ δῶρα καὶ τὰ δόματα καὶ καρπώματα εἰς εὐχαριστίαν τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ. Διὰ τούτων δὲ πάντων προέτρεπεν ὁ Θεὸς τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸ νὰ προσεύχωνται συνεχῶς. Καὶ πρὸ μὲν τοῦ νόμου ἡ αἴσθησις μόνη, παριστῶσα τὰς τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄν-

1) Ἐνδελεχισμὸς=τὸ νὰ πράττῃ τις κάτι κατὰ συνέχειαν.

θρωπον εὐεργεσίας, ἔπειθεν αὐτὸν πρὸς τὸ ἔργον τῆς προσευχῆς· μετὰ δὲ τὸν νόμον ὄχι μόνον ἡ αἴσθησις, ἀλλὰ καὶ ὁ νόμος διήγειρεν αὐτὸν πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τούτου τοῦ χρέους. Ὅθεν μετὰ τὸν νόμον ηὔξησε τῆς προσευχῆς τὸ χρέος, διότι, ὅταν ἡ αἴσθησις ἐκοιμᾶτο, ἐξύπνει αὐτὸν τοῦ νόμου ἡ φωνή.

Ἀλλὰ παρῆλθεν ἡ σκιὰ τοῦ νόμου, καὶ ἦλθεν ἡ ἀλήθεια τῆς χάριτος· ἔπαυσαν πᾶσαι αἱ ζῳοθυσίαι. Μία μόνη θυσία ἐνομοθετήθη, ἡ ἀναίμακτος, ἡ θυσία τῆς αἰνέσεως, τῆς εὐχαριστίας, τῆς δεήσεως, ἡ θυσία, λέγω, τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· δι' αὐτῆς ὑμνοῦμεν, εὐλογοῦμεν, προσκυνοῦμεν δοξολογοῦμεν, εὐχαριστοῦμεν, λατρεύομεν καὶ δεόμεθα τῷ Θεῷ ἡμῶν. Ἦλθεν ἡ χάρις, ἦλθεν ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου· αὐτὸς πρῶτον μὲν διὰ λόγου ἐνομοθέτησε τῆς προσευχῆς τὸ ἔργον, «γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε» (Ματθ. κστ', 41), διδάξας ἡμᾶς καὶ τῆς προσευχῆς τὸν τρόπον, «σὺ δέ, ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ Πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ» (Αὐτόθ. στ', 6), ἔτι δὲ καὶ αὐτὰ τῆς προσευχῆς τὰ λόγια, «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Αὐτόθ. 9).

Ἔπειτα δέ, ἵνα περισσότερον πείσῃ, καὶ ἐμπράκτως προσηυχήθη, ἂν καὶ ὡς Θεὸς δὲν εἶχεν ἀνάγκην προσευχῆς, πότε μὲν μόνος ἀναβαίνων εἰς τὸ ὄρος καὶ προσευχόμενος (Αὐτοθ. ιδ', 23), πότε δὲ ἐν τόπῳ τινὶ (Λουκ. ια', 1) ἄλλοτε δὲ εἰς τὴν Βηθανίαν (Ἰωάν. ια', 41), ἄλλοτε προελθὼν μικρόν, καὶ πίπτων ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ (Ματθ. κστ', 39), καὶ ἄλλοτε «θεὶς τὰ γόνατα» (Λουκ. κβ', 41)· καὶ εἰς αὐτὸν δὲ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους αὐτοῦ «ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν» (Ἰωάν. ιζ', 1) προσηυχήθη· ὁμοίως καὶ ὅτε ἐκρέματο ἐπάνω εἰς τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ, «Πάτερ», εἶπεν, «ἄφες αὐτοῖς» (Λουκ. κγ', 34)· καὶ ἕως ἐσχάτης δὲ ἀναπνοῆς αὐτοῦ προσηυχήθη, καὶ μετὰ τῶν λόγων τῆς προσευχῆς εἰς τὸ στόμα, «Πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου» (Αὐτοθ. 46) ἐξέπνευσε. Ταῦτα δὲ πάντα εἰς τοσοῦτον ὕψος ἀνεβίβασαν τῆς προσευχῆς τὸ χρέος, ὥστε πρεπόντως λέγομεν ὅτι αὐτὸ ὑπερέχει ἀπὸ πᾶν ἄλλο χριστιανικὸν χρέος.

Πολλοὶ καταφρονοῦσι τοῦτο τὸ χρέος, ἀλλ' εἰς τὸ χρέος προστίθεται καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς προσευχῆς. Εἰς πᾶσαν θλῖψιν καὶ συμφορὰν ποῦ ὑψώνομεν τὰς χεῖρας ἡμῶν; Εἰς τὸν οὐρανόν. Εἰς πᾶσαν ἀσθένειαν καὶ δυστυχίαν ποῦ σηκώνομεν τοὺς ὀφθαλμούς; Εἰς τὸν οὐρανόν. Εἰς καιρὸν κινδύνου ποῖον ἐπικαλούμεθα; Τὸν Θεόν. Καὶ τί κραυγάζομεν; Κύριε, σῶσόν με. Ἐὰν ἐργάζησαι τὴν ἀρετήν, ἐπειδὴ οὐδὲν ἀγαθὸν ἔργον δύνασαι νὰ κάμῃς χωρὶς τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς δὲ εἶναι ὅστις καὶ τὴν θέλησίν σου ἐνισχύει καὶ τὴν ἐργασίαν σου κατευοδώνει, ἀνάγκην ἔχεις ἵνα παρακαλέσῃς αὐτόν, ὅπως στήσῃ ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς ἀρετῆς τοὺς πόδας σου, καὶ κατευθύνῃ τὰ διαβήματά σου εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀγαθουργίας· ἐὰν δὲ εἰς τὸν βυθὸν τῆς ἁμαρτίας κατάκεισαι, ἐπειδὴ οὐδεὶς ἄλλος εἰμὴ εἷς, ὁ Θεός, δύναται νὰ σὲ ἀναστήσῃ, πρέπει εἰς σὲ ἵνα εἰς αὐτὸν προστρέξῃς καὶ ζητήσῃς τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Χωρὶς προσευχῆς οὐδὲ

ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαμβάνομεν, οὐδὲ μυστήριον τελειοῦμεν, οὐδὲ βοηθείας καὶ χαρίσματος Θεοῦ ἀξιούμεθα.

Βλέπε δὲ πόσον διαφέρουσι τὰ περιστατικὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν δεήσεως ἡμῶν ἀπὸ τῶν περιστατικῶν τῆς πρὸς ἀνθρώπους ἱκεσίας. Εἰς τοὺς ἄρχοντας δὲν δύναται νὰ πλησιάσῃ ὁ καθείς· ὁ πλούσιος μόνον, ὁ ἔνδοξος, ὁ ἀξιωματικός, ὁ σοφὸς πλησιάζει καὶ παρακαλεῖ τὸν ἄρχοντα, καὶ τοῦτο ὄχι ὅταν αὐτὸς ἔχῃ ἀνάγκην καὶ θέλῃ, ἀλλ' ὅταν ὁ ἄρχων θελήσῃ μόνος του καὶ συγκατατεθῇ εὐχαρίστως· εἰς τὸν Θεὸν πλησιάζει τὸ ἴδιον καὶ ὁ πλούσιος καὶ ὁ πτωχός, καὶ ὁ ἔνδοξος καὶ ὁ ἄδοξος, καὶ ὁ ἀξιωματικὸς καὶ ὁ ἰδιώτης, καὶ ὁ σοφὸς καὶ ὁ ἀμαθής, καὶ πάσης τάξεως καὶ καταστάσεως ἄνθρωπος· πλησιάζει δὲ ὁ καθεὶς εἰς πάντα καιρὸν καὶ πᾶσαν ὥραν· πλησιάζει, ὅταν θέλῃ καί, παριστάμενος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ζητεῖ ὅ,τι θέλει. Ὁ ἄρχων φεύγει ὅσον δύναται, μάλιστα ἐὰν τύχῃ σκληρὸς καὶ βαρύγνωμος, τὸ ζήτημά σου καὶ μετὰ βίας ἀκούει τὴν δέησίν σου· ὁ Θεὸς προστάττει ἵνα ζητῶμεν παρ' αὐτοῦ, καὶ ὑπόσχεται νὰ δώσῃ τὰ ζητούμενα. «Αἰτεῖτε», λέγει, «καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε· κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν» (Ματθ. ζ', 7).

Παρὰ τοῦ ἄρχοντος ζητεῖς καὶ λαμβάνεις πολλάκις ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον σὲ βλάπτει, ἐπειδὴ δὲν γνωρίζομεν οἱ τάλαντες τί ζητοῦμεν, ζητοῦμεν δὲ πολλάκις τὰ βλαβερά· παρὰ τοῦ Θεοῦ ζητεῖς ὅ,τι θέλεις, λαμβάνεις δὲ πάντοτε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον σὲ συμφέρει. «Πάντα», λέγει ὁ Θεός, «ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν» (Μάρκ. ια', 24). Ἐὰν ἔχῃς πίστιν, εἴ τι ἂν ζητήσῃς παρὰ τοῦ Θεοῦ, λαμβάνεις. Ἡ Ἄννα «προσηύξατο πρὸς Κύριον, καὶ κλαίουσα ἔκλαυσε», ζητοῦσα παρὰ τοῦ Θεοῦ ἵνα λύσῃ τὴν στείρωσιν αὐτῆς, ὁ δὲ Θεὸς ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τέκνον, τὸν προφήτην Σαμουὴλ (Α' Βασιλ. α' 10). Ὁ Ἠλίας «προσευχῇ προσηύξατο τοῦ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ· καὶ πάλιν προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκε, καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτῆς» (Καθολ. Ἰακώβ. ε', 17—18). Ὁ Ἐλισσαῖος διὰ τῆς προσευχῆς ἀνέστησε τὸν υἱὸν τῆς Σωμανίτιδος· ὁ Δανιὴλ ἔφραξε τῶν λεόντων τὰ στόματα, οἱ τρεῖς παῖδες ἔσβεσαν τοῦ πυρὸς τὴν δύναμιν.

Ἀλλ' αὐτοί, λέγεις, ἦσαν ἅγιοι, καὶ διὰ τοῦτο εἰσήκουσεν αὐτοὺς ὁ Θεός· ἀλλ' ὁ Θεὸς εἰσακούει καὶ τοὺς ἁμαρτωλούς, ὅταν μετὰ πίστεως καὶ μετανοίας παρακαλῶσιν αὐτόν. «Ἡμάρτηκα», λέγει ὁ Δαβίδ, «τῷ Κυρίῳ» (Β' Βασιλ. ιβ', 13)· ὁ δὲ Θεὸς διὰ τοῦ Νάθαν ἀποκρίνεται εὐθὺς πρὸς αὐτόν· «Καὶ Κύριος παρεβίβασε τὸ ἁμάρτημά σου, οὐ μὴ ἀποθάνῃς» (Αὐτόθ). Ὁ Μανασσῆς ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ ἄνομος προσηυχήθη πρὸς τὸν Θεόν, ὁ δὲ Θεὸς εἰσακούει αὐτόν, καὶ ἐπιστρέφει αὐτὸν εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ· «καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ, καὶ ἐπήκουσε τῆς βοῆς αὐτοῦ, καὶ ἐπέστρεψεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ» (Β. Παραλ. λγ', 13). Μία σύντομος δέησις, «ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ» (Λουκ. ιη', 13), ἐδικαίωσε τὸν τελώνην· μία φωνὴ παρακαλεστική, «μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου (Αὐτοθ. κγ', 42), εἰσήγαγε τὸν λῃστὴν εἰς τὸν παράδεισον.

'Αλλ' ἐγώ, λέγεις, πολλάκις μετὰ πίστεως καὶ κατανύξεως προσευχηθεὶς καὶ ζητήσας παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ ζήτημά μου, οὐδὲν ἔλαβον· ὅθεν εἰς μάτην προσεύχομαι. Οὐδεὶς οὐδὲ τὴν πίστιν σου ἐζύγισεν, οὐδὲ τὰ δάκρυά σου ἐμέτρησεν, οὐδὲ τὴν προσευχήν σου ἐξηρεύνησεν, ἵνα καταλάβῃ ἐὰν ἦσαν τέλεια καὶ εἰς τὸν Θεὸν πρέποντα καὶ εὐπρόσδεκτα. Πλὴν ἔστω· νομίζω αὐτὰ τέλεια. 'Αλλ' ἐὰν τὸ ζήτημά σου προεξένει εἰς σὲ βλάβην ἀντὶ ὠφελείας, ἤθελες ἆρά γε τότε ἵνα εἰσακούσῃ ὁ Θεὸς τὴν δέησίν σου; 'Ημεῖς βλέπομεν μόνον τὰ παρόντα, ἀγνοοῦμεν δὲ τὰ μέλλοντα· ὁ Θεὸς ἔχει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐπίσης καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα. Σὺ μὲν νομίζεις ὅτι, ἐὰν λάβῃς τὸ ποθούμενον, ὠφελεῖσαι, ἐπειδὴ βλέπεις μόνον τὸ παρόν, ὁ δὲ Θεός, ὅστις γνωρίζει καὶ τὸ μέλλον, βλέπει ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον φαίνεται εἰς σὲ ὠφέλιμον, εἶναι βλαβερώτατον· διὰ τοῦτο ὅθεν δὲν εἰσακούει τὸ ζήτημά σου οὐδὲ ἐκπληροῖ τὴν ἐπιθυμίαν σου.

Τὸ νήπιον ζητεῖ πολλάκις τὴν μάχαιραν ἐκ τῆς χειρός σου, ἵνα χαροποιηθῇ καὶ παίξῃ· κραυγάζει, κλαίει, ζητεῖ τὴν μάχαιραν· ὅμως οὐδὲ τὰς φωνὰς αὐτοῦ ἀκούεις, οὐδὲ τὰ δάκρυα αὐτοῦ βλέπεις, διότι φοβεῖσαι, μήπως τραυματισθῇ καὶ φονεύσῃ ἑαυτό. Τοῦτο λοιπὸν αὐτὸ ποιεῖ ὁ Θεὸς μετὰ σοῦ, ὅταν ζητῇς παρ' αὐτοῦ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα σὲ βλάπτουν. Αὐτὸς δὲν φοβεῖται, ἀλλὰ βλέπει καὶ ἐντελῶς γνωρίζει ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ζητεῖς παρ' αὐτοῦ, βλάπτει ἢ τὴν ψυχήν σου ἢ τὴν ζωήν σου ἢ καὶ τὰ δύο ὁμοῦ· ὅθεν διὰ τοῦτο δὲν εἰσακούει τὴν δέησίν σου, κἂν παρακαλῇς καὶ κραυγάζῃς καὶ κλαίῃς. Διὰ τοῦτο λοιπὸν σὺ λέγεις ὅτι μάτην προσεύχεσαι; διὰ τοῦτο σὺ ἀμελεῖς τὴν προσευχήν; διὰ τοῦτο σὺ ξεχνᾷς τὸ ἀπαραίτητον τοῦ χρέους σου;

Χριστιανοί, τὰ κτίσματα, ἡ αἴσθησις, ἡ ἀπ' ἀρχῆς τοῦ κόσμου συνήθεια, ὁ νόμος ὁ γραπτός, ὁ νόμος ὁ εὐαγγελικός, τὸ παράδειγμα τῶν ἁγίων, αἱ προσευχαὶ τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ, ὁ λόγος, ἡ ἀνάγκη, ἡ ὠφέλεια ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς εἰς τὸ ἔργον τῆς προσευχῆς. Προσευχὴν δὲ λέγω τὴν προσευχὴν ὄχι τὴν ὑποκριτικήν, ἀλλὰ τὴν ἀληθινήν, ὄχι ἐκείνην, τὴν ὁποίαν λαλεῖ τὸ στόμα καὶ δὲν ἀκούει ἡ ψυχή, ἀλλ' ἐκείνην, ἥτις πρῶτον γεννᾶται καὶ περιθάλπεται εἰς τὸν νοῦν, ἔπειτα ἢ μένει ἐκεῖ, ἢ καταβαίνει εἰς τὸ στόμα καὶ προφέρεται διὰ τῆς γλώσσης. «Προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ» (Α' Κορ. ιδ', 15). Πολὺ διαφέρουσιν αἱ προσευχαὶ ἡμῶν ἀπὸ τῆς προσευχῆς τῆς ἀληθινῆς.

Πολλοὶ ἔρχονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἵνα προσευχηθῶσιν· ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα φέρουσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τὸν δὲ νοῦν αὐτῶν ἐγκαταλείπουσιν εἰς τὸν οἶκον, ἢ εἰς τὴν ἀγοράν, ἢ εἰς τὰς κοσμικὰς αὐτῶν ὑποθέσεις. Ἄλλοι προσεύχονται, καὶ τὰ μὲν χείλη αὐτῶν λέγουσιν «Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν» (Ματθ. στ', 12), ὁ δὲ νοῦς μελετᾷ τὸ πῶς νὰ βιάσῃ τὸν χρεωφειλέτην καὶ πῶς νὰ ἐκδικηθῇ τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ. Τὸ μὲν στόμα παρακαλεῖ καὶ λέγει· «'Αλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ» (Ματθ. στ', 13), ἡ δὲ ψυχὴ συλλογίζεται πῶς νὰ ἐκτελέ-

σῃ τὰ πονηρὰ ἔργα τοῦ διαβόλου. «Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ ὁ Θεὸς» (Ψαλμ. ν', 12), κραυγάζει τὸ στόμα· ἡ δὲ καρδία ἐξερεύγεται τὰς ἀκαθαρσίας τῆς ἁμαρτίας. Τοιαύτη δὲ προσευχὴ δὲν εἶναι προσευχή, ἀλλὰ καπνὸς δυσώδης καὶ ἀποτρόπαιος· αὐτὴ ἡ προσευχὴ εἶναι ἐκείνη, περὶ τῆς ὁποίας ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ Προφήτης εἶπε· «Καὶ ἡ προσευχὴ αὐτοῦ γενέσθω εἰς ἁμαρτίαν» (Ψαλμ. ρη', 7).

Ἀκούσατε, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἥτις διδάσκει ἡμᾶς τὸν τρόπον τῆς ἀληθινῆς προσευχῆς. «Σὺ δέ, λέγει, ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ Πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ» (Ματθ. στ', 6). Ταῦτα διδάσκουσι τὴν προσευχὴν τὴν ἀπόκρυφον. Ἡ δὲ ἀπόκρυφος προσευχὴ γίνεται ὄχι ὅταν εἰσέλθῃς εἰς τὸ ὑλικὸν ταμεῖον τοῦ οἴκου σου, οὐδὲ ὅταν κλείσῃς τὰς ὑλικὰς αὐτοῦ θύρας, διότι καὶ τότε σὲ βλέπουν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ὅταν, κλείσας τὴν θύραν τῶν σωματικῶν περισπασμῶν καὶ φροντίδων, προσηλώσῃς ὅλον τὸν νοῦν σου εἰς τὸν Θεόν. Ἀλλὰ τίς δύναται, λέγεις, νὰ κατορθώσῃ τοιοῦτον κατόρθωμα; Θέλω, καὶ ἀγωνίζομαι, ἵνα εἰς τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς μένῃ ὁ νοῦς μου ἀσάλευτος καὶ εἰς τὸν Θεὸν προσηλωμένος, ἀλλ' αὐτὸς ἔχει πτερά, αὐτὸς διὰ παντὸς κινεῖται, μετὰ βίας μίαν στιγμὴν ἵσταται, ἔπειτα εὐθὺς πετᾷ ἔνθεν κἀκεῖθεν, ἀναβαίνει, καταβαίνει, φεύγει, τρέχει, φθάνει εἰς πάντα τόπον, καταντᾷ πολλάκις καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς πονηροὺς διαλογισμούς.

Τὸ ἔργον τοῦτο δὲν εἶναι τοσοῦτον δύσκολον ὅσον φαίνεται· συμβουλεύει περὶ τούτου ὁ σοφὸς Σειρὰχ συμβουλήν, τὴν ὁποίαν ὅστις φυλάξῃ, ἐκεῖνος προσεύχεται προσευχὴν εὐπρόσδεκτον εἰς τὸν Θεὸν καὶ εὐάρεστον· «Μὴ δευτερώσῃς, λέγει, λόγον ἐν προσευχῇ σου» (Σοφ. Σειρ. ζ', 14). Ἵνα δὲ κατανοήσῃς τί διδάσκει οὗτος ὁ ἅγιος διδάσκαλος, ἄκουσον· πᾶς ἄνθρωπος ἔχει δύο λόγους, τὸν ἐνδιάθετον καὶ τὸν προφορικόν· τὸν ἐνδιάθετον γεννᾷ ὁ νοῦς, τὸν προφορικὸν σχηματίζει τὸ στόμα· ὁ ἐνδιάθετος εἶναι κρυπτὸς καὶ δὲν ἀκούεται, ὁ προφορικὸς εἶναι φανερὸς καὶ ἀκουστός· ὅταν ὁ ἐνδιάθετος συμφωνῇ μετὰ τοῦ προφορικοῦ, δηλαδὴ ὅταν ἐκεῖνο ὅπερ συλλογίζεται ὁ νοῦς σου, τοῦτο αὐτὸ λαλῇ καὶ τὸ στόμα σου, τότε εἷς καὶ μόνος εἶναι ὁ λόγος σου· ὅταν δὲ ἄλλος ὁ ἐνδιάθετος καὶ ἄλλος ὁ προφορικός, δηλαδὴ ὅταν ἄλλο συλλογίζεσαι καὶ ἄλλο λαλῇς, τότε δύο ἔχεις λόγους. Ἐὰν λοιπόν, ὅταν προσεύχησαι, τὸν λόγον, τὸν ὁποῖον προφέρει τὸ στόμα σου, τὸν αὐτὸν συλλογίζηται καὶ ὁ νοῦς σου, τότε δὲν δευτερώνεις τὸν λόγον σου, ἐπειδὴ ἕνα λόγον ἔχεις καὶ τὸν αὐτὸν καὶ εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὸ στόμα· ἐὰν δὲ εἰς τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς ἄλλο λαλῇ τὸ στόμα σου καὶ ἄλλο συλλογίζηται ὁ νοῦς σου, τότε δευτεροῖς τὸν λόγον σου, ἐπειδὴ ἔχεις δύο λόγους, ἄλλον εἰς τὸ στόμα, καὶ ἄλλον εἰς τὸν νοῦν.

Ὅταν λοιπὸν προσεύχησαι, βάλλε προσοχὴν καὶ ἄκραν ἐπιμέλειαν, ἵνα ἀκούῃ τὸ ὠτίον σου ὅσα ἐκφωνεῖ τὸ στόμα σου, καὶ νὰ αἰσθάνηται ἡ ψυχή σου ὅσα λαλεῖ ἡ γλῶσσά σου, καὶ νὰ συλλογίζηται ὁ νοῦς σου ἐκεῖνα ὅσα λαλεῖ τὸ στόμα σου· τότε οὐδόλως δευτεροῖς τὸν λόγον σου, ἀλλ' εἷς καὶ ὁ

αὐτὸς εἶναι εἰς τὸ στόμα σου καὶ εἰς τὸ νοῦν σου. Τότε δὲ ἀληθῶς εἰσῆλθες εἰς τὸ ταμεῖόν σου, καὶ ἔκλεισας τὴν θύραν· τότε ἀληθῶς ἡ προσευχή σου ἀναβαίνει ὡς θυμίαμα ἐνώπιον Κυρίου, καὶ καταβιβάζει οὐρανόθεν τὴν τῶν ἁμαρτιῶν σου συγχώρησιν καὶ τὰ μεγάλα τοῦ Φιλανθρώπου Θεοῦ χαρίσματα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.